

การบริหารสถานศึกษาตามหลักอริยทรัพย์ 7*

EDUCATIONAL INSTITUTION MANAGEMENT BASED ON THE PRINCIPLE OF THE SEVEN NOBLE TREASURES

ภาสกร เมตจันทิก¹, พระครูพิศาลสารบัณฑิต², พระครูจิรธรรมธัช³ และ อริย์ธัช เลิศรวมโชค⁴

Phasakon Moetchanthuk¹, Phrakru Phisalsarbunthit², Phrakru Jiradhammathat³
and Arithat Loesruamchok⁴

¹⁻⁴มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

¹⁻⁴Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nongkhai Campus, Thailand

Corresponding Author's Email: 6702105014@mcu.ac.th

วันที่รับบทความ: 31 พฤษภาคม 2568; วันแก้ไขบทความ: 21 มิถุนายน 2568; วันตอบรับบทความ: 23 มิถุนายน 2568

Received 31 May 2025; Revised 21 June 2025; Accepted 23 June 2025

บทคัดย่อ

บทความวิชาการเรื่อง “การบริหารสถานศึกษาตามหลักอริยทรัพย์ 7” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาหลักธรรมในพระพุทธศาสนา ได้แก่ อริยทรัพย์ 7 อันได้แก่ ศรัทธา ศีล หิริ โอตตัปปะ สุตะ จาคะ และปัญญา และนำมาเป็นแนวทางในการบริหารจัดการสถานศึกษาอย่างมีคุณธรรมและยั่งยืน โดยวิเคราะห์ความสอดคล้องของหลักอริยทรัพย์กับหลักการบริหารสมัยใหม่ในด้านการบริหารงานบุคคล การบริหารงบประมาณ การบริหารวิชาการ และการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ดี ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่า หากผู้บริหารสถานศึกษานำหลักอริยทรัพย์มาใช้ในการบริหาร จะสามารถส่งเสริมให้เกิดความโปร่งใส

Citation:

* ภาสกร เมตจันทิก, พระครูพิศาลสารบัณฑิต, พระครูจิรธรรมธัช และ อริย์ธัช เลิศรวมโชค. (2568). การบริหารสถานศึกษาตามหลักอริยทรัพย์ 7. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 3(4), 1124-1138.

Phasakon Moetchanthuk, Phrakru Phisalsarbunthit, Phrakru Jiradhammathat and Arithat Loesruamchok. (2025). Educational Institution Management Based On The Principle Of The Seven Noble Treasures. Modern Academic Development and Promotion Journal, 3(4), 1124-1138.;

DOI: <https://doi.org/10.>

<https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/>

ความรับผิดชอบ ความร่วมมือ และคุณธรรมในองค์กรได้อย่างแท้จริง ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาการศึกษาไทยให้มีคุณภาพและยั่งยืนในระยะยาว

คำสำคัญ: การบริหาร, สถานศึกษา, หลักอริยทรัพย์ 7

Abstract

This academic article titled "School Administration Based on the Principle of the Seven Noble Treasures" aims to explore the Buddhist principles known as the Seven Noble Treasures (Ariya-dhana), which include faith (saddhā), morality (sīla), moral shame (hiri), moral fear (ottappa), learning (suta), generosity (cāga), and wisdom (paññā). The study investigates how these principles can be applied as a framework for ethical and sustainable school administration. It also analyzes the alignment between the Seven Noble Treasures and modern management practices in the areas of human resource management, budget administration, academic affairs, and the development of positive organizational culture. The findings indicate that when school administrators adopt these principles in their leadership, it promotes transparency, accountability, collaboration, and moral integrity within the organization. These qualities are fundamental to improving the quality and sustainability of Thai education in the long term.

Keywords: Administration, Educational Institution, Seven Noble Treasures

บทนำ

สถานศึกษาถือเป็นองค์กรหลักในการพัฒนาเยาวชนและพลเมืองของชาติ ทั้งในด้านความรู้ ทักษะ และคุณธรรม แต่ในปัจจุบันระบบการบริหารสถานศึกษาของไทยกำลังเผชิญกับความท้าทายหลายประการ เช่น ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ความไร้ประสิทธิภาพของการบริหาร ความขาดแคลนผู้นำที่มีจริยธรรม และการบริหารที่เน้นตัวชี้วัดเชิงปริมาณมากกว่าคุณภาพภายใน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2564)

ปัญหาดังกล่าวนำไปสู่การสูญเสียความเชื่อมั่นของชุมชนต่อโรงเรียน รวมถึงการลดลงของศรัทธาในระบบการศึกษาโดยรวม (UNESCO, 2020) นอกจากนี้ ผู้บริหารบางรายยังขาดแนวทางการตัดสินใจเชิงคุณธรรม ส่งผลให้เกิดปัญหาในการใช้ทรัพยากร การจัดการบุคลากร และการวางแผนงานที่ไม่สอดคล้องกับบริบทของสังคมและวัฒนธรรมของโรงเรียนไทย (Fullan, 2014) สิ่งเหล่านี้สะท้อนถึงช่องว่างระหว่างแนวคิดการบริหารสมัยใหม่กับรากเหง้าทางจริยธรรมของสังคมไทย

เพื่อเติมเต็มช่องว่างดังกล่าว ผู้เขียนเสนอการนำหลักธรรมทางพุทธศาสนา โดยเฉพาะ “อริยทรัพย์ 7” มาเป็นกรอบแนวคิดในการบริหารสถานศึกษา ประกอบด้วย: ศรัทธา (Faith), ศีล (Morality), หิริ (Moral Shame), โอตตัปปะ (Moral Fear), สุตตะ (Learning), จาคะ (Generosity) และปัญญา (Wisdom) (พระไพศาล วิสาโล, 2562) หลักธรรมนี้สามารถเทียบเคียงได้กับแนวคิดเรื่องผู้นำเชิงจริยธรรม (Ethical Leadership) ของ Brown, Treviño & Harrison (2005) ที่เน้นว่าผู้นำที่มีความซื่อตรง มีพฤติกรรมจริยธรรม และส่งเสริมให้บุคลากรทำในสิ่งที่ถูกต้อง จะสร้างองค์กรที่มีศักยภาพและวัฒนธรรมที่ดีได้ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิด “ธรรมาภิบาล” (Good Governance) ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก ได้แก่ ความโปร่งใส ความรับผิดชอบ การมีส่วนร่วม และหลักนิติธรรม (Office of the Public Sector Development Commission, 2563) ซึ่งหลักอริยทรัพย์สามารถเป็นรากฐานของธรรมาภิบาลในระดับจิตสำนึกและคุณค่าภายใน ไม่ใช่เพียงในเชิงโครงสร้าง

แนวคิด “ผู้นำเชิงคุณธรรม” (Principle-Centered Leadership) ของ Covey (2004) ยังชี้ให้เห็นว่า ผู้นำที่ยึดหลักการจะสามารถสร้างแรงจูงใจและความไว้วางใจได้มากกว่าผู้นำที่อิงอำนาจหรือผลประโยชน์ระยะสั้น ส่วน Goleman (2006) ผู้เสนอแนวคิด “Emotional Intelligence” ชี้ว่าผู้นำที่มีความตระหนักรู้ในตนเองและเห็นใจผู้อื่นจะสามารถบริหารองค์กรได้อย่างยั่งยืน ซึ่งลักษณะเหล่านี้สอดคล้องกับอริยทรัพย์ เช่น หิริ โอตตัปปะ และจาคะ

แรงจูงใจในการศึกษาเรื่องนี้เกิดจากการตระหนักว่าระบบการศึกษาไทยไม่สามารถพัฒนาอย่างยั่งยืนได้หากขาดมิติทางจิตวิญญาณและคุณธรรม แม้จะมีการพัฒนาเชิงโครงสร้างอย่างต่อเนื่อง แต่มีติด้าน “คุณภาพภายใน” โดยเฉพาะในกลุ่มผู้บริหารยัง

ไม่ได้รับความสำคัญเท่าที่ควร (Senge et al., 2012) ผู้เขียนมีความเชื่อมั่นว่า การนำหลักอริยทรัพย์มาใช้ในการบริหารสถานศึกษาจะช่วยสร้างรากฐานทางจิตใจและจริยธรรมให้แก่องค์กรได้อย่างแท้จริง โดยสามารถนำไปใช้ในระดับปฏิบัติ เช่น การตัดสินใจ การจัดสรรงบประมาณ การจัดการบุคลากร และการสร้างวัฒนธรรมองค์กร

คาดหวังว่าผลจากบทความนี้จะไม่เพียงแต่ส่งผลต่อแนวคิดของผู้บริหารเท่านั้น แต่จะจุดประกายให้นักการศึกษา หน่วยงานทางการศึกษา และผู้กำหนดนโยบาย หันมาให้ความสำคัญกับ "ภาวะผู้นำทางจริยธรรม" มากขึ้น และส่งเสริมให้เกิดการบูรณาการหลักธรรมเหล่านี้ในหลักสูตรการพัฒนาครูและผู้บริหารการศึกษาต่อไปในอนาคต (ศิริพร พุทธิรักษา, 2565)

แนวคิดหลักอริยทรัพย์ 7 ในพระพุทธศาสนา

“อริยทรัพย์” หมายถึง ทรัพย์ของผู้ประเสริฐ หรือทรัพย์ของอริยะบุคคล ซึ่งพระพุทธเจ้าทรงสอนว่าเป็นทรัพย์ที่แท้จริง มีใช้ทรัพย์สินภายนอกอย่างทรัพย์เงินทอง แต่เป็นคุณธรรมที่มีอยู่ภายในบุคคล อันนำไปสู่ความเจริญทางจิตใจและการดำรงชีวิตอย่างมีคุณธรรม (พระไตรปิฎก, อัง.ติก. (ไทย) 20/70/171) ประกอบด้วย ศรัทธา (Saddhā) ความเชื่อมั่นในสิ่งที่ควรเชื่อ คือ ความเชื่อมั่นอย่างมีเหตุผลต่อพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ และหลักกรรม ในการบริหาร การมีศรัทธาต่อภารกิจองค์กร ช่วยเสริมสร้างแรงจูงใจ ความมั่นใจ และความภาคภูมิใจของบุคลากร (ธงชัย สุวรรณศรี, 2562) ศีล (Sīla) ความประพฤติสุจริต คือ การรักษาศีลหรือวินัยทางพฤติกรรม ไม่เบียดเบียน ไม่ทุจริต สำหรับผู้บริหาร ศีลเป็นหัวใจของการบริหารด้วยจริยธรรมและความโปร่งใส (พุทธทาสภิกขุ, 2551) หิริ (Hiri) ความละอายใจในการทำผิด คือ ความรู้สึกผิดชอบชั่วดี ไม่ทำชั่ว เพราะรู้สึกละอาย หิริ เป็นเกราะภายในของจริยธรรมผู้นำ ที่ช่วยควบคุมพฤติกรรมโดยไม่ต้องอาศัยกฎเกณฑ์ภายนอก (Bhikkhu Bodhi, 2005) โอตตปปะ (Ottappa) ความเกรงกลัวต่อบาป คือ การยับยั้งชั่งใจเพราะกลัวผลร้ายจากการกระทำผิด ในแง่การบริหาร ผู้นำที่มีโอตตปปะจะระงับการใช้ทรัพยากรของรัฐ และตัดสินใจด้วยความรับผิดชอบ (สุชาติ อุปัชฌาย์, 2560) สุตะ (Suta) การเฝ้ารู้ เฝ้าเรียน คือ การเรียนรู้ด้วยการฟัง การอ่าน การศึกษาธรรมะ การบริหารในศตวรรษที่ 21 ต้องอาศัยผู้บริหารที่มีความรู้รอบด้าน พร้อม

เรียนรู้ตลอดชีวิต (Fullan, 2007) จาคะ (Cāga) ความเสียสละ คือ ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ไม่ยึดถือผลประโยชน์ส่วนตน จาคะเป็นรากฐานของภาวะผู้นำเชิงบริการ (Servant Leadership) ที่เน้นการรับใช้และดูแลผู้อื่น (Greenleaf, 2002) และปัญญา (Paññā) ความรู้แจ้งตามความเป็นจริง คือ ความเข้าใจในเหตุผล รู้ผิดชอบชั่วดี และสามารถพัฒนาตนได้ ผู้นำทางการศึกษาควรมีปัญญาเชิงกลยุทธ์ที่สามารถวางแผน คิดวิเคราะห์ และตัดสินใจอย่างรอบคอบ (Robinson, 2008)

สรุปได้ว่า "อริยทรัพย์ 7 เป็นทรัพย์ภายในที่ส่งเสริมความเจริญของชีวิต ไม่ว่าจะอยู่ในฐานะใดก็ตาม" ในทางการบริหารสถานศึกษา หากผู้บริหารยึดถืออริยทรัพย์ 7 จะส่งผลให้เกิดความโปร่งใส มีคุณธรรม เกิดวัฒนธรรมองค์กรที่ดี และนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนอย่างแท้จริง

แนวคิดการบริหารสถานศึกษา

การบริหารสถานศึกษา หมายถึง กระบวนการวางแผน การจัดองค์กร การนำ และการควบคุมทรัพยากรต่าง ๆ ที่มีอยู่ในสถานศึกษา ทั้งทรัพยากรมนุษย์ งบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์ และข้อมูล เพื่อให้การดำเนินงานบรรลุเป้าหมายทางการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล (Hoy & Miskel, 2012) การบริหารสถานศึกษามีลักษณะเฉพาะเนื่องจากการจัดการทรัพยากรที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาผู้เรียน ซึ่งเป็นมนุษย์ที่มีความซับซ้อนและมีพัฒนาการที่เปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา

1. การวางแผนเชิงกลยุทธ์ (Strategic Planning) การบริหารสถานศึกษาต้องเริ่มจากการวางแผนที่มีวิสัยทัศน์ชัดเจนและสามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมและนโยบายทางการศึกษาได้ (Bryson, 2011) การวางแผนเชิงกลยุทธ์ช่วยให้สถานศึกษามีทิศทางที่ชัดเจน ทั้งในเรื่องการพัฒนาหลักสูตร บุคลากร และสภาพแวดล้อมการเรียนรู้

2. การบริหารทรัพยากรมนุษย์ (Human Resource Management) การบริหารสถานศึกษาต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาครูและบุคลากรในโรงเรียน เพราะบุคลากรเป็นทรัพยากรที่สำคัญที่สุดที่ส่งผลต่อคุณภาพการเรียนการสอน (Hoy & Miskel, 2012) การส่งเสริมการเรียนรู้และการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง รวมถึงการสร้างแรงจูงใจและบรรยากาศการทำงานที่ดี จะทำให้สถานศึกษามีประสิทธิภาพสูงขึ้น

3. การบริหารงบประมาณและทรัพยากรอื่น ๆ (Financial and Resource Management) การจัดการงบประมาณต้องมีความโปร่งใสและมีประสิทธิภาพ เพื่อให้สามารถจัดหาสื่อการเรียนการสอน วัสดุอุปกรณ์ และเทคโนโลยีที่เหมาะสมกับการพัฒนาผู้เรียนได้อย่างเพียงพอ (Hoy & Miskel, 2012) การบริหารทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพเป็นการสนับสนุนให้เกิดผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา

4. การบริหารเชิงมีส่วนร่วม (Participative Management) การบริหารสถานศึกษาที่ดีควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครู นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน เพื่อให้เกิดความร่วมมือและความรับผิดชอบร่วมกัน (Stringer, 2007) การมีส่วนร่วมนี้ช่วยสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เข้มแข็งและยั่งยืน

5. การบริหารเชิงจริยธรรมและคุณธรรม (Ethical and Moral Management) ผู้นำสถานศึกษาควรดำเนินการบริหารด้วยคุณธรรม จริยธรรม และความรับผิดชอบต่อสังคม เพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีและสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เหมาะสม (Brown & Treviño, 2006) การบริหารที่มีคุณธรรมช่วยส่งเสริมการพัฒนาผู้เรียนในทุกมิติ

6. การบริหารการเปลี่ยนแปลงและนวัตกรรม (Change and Innovation Management) การบริหารสถานศึกษาต้องมีความยืดหยุ่นและพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงตามความต้องการของสังคมและเทคโนโลยีใหม่ ๆ (Fullan, 2007) ผู้นำต้องมีทักษะในการสร้างนวัตกรรมและการเปลี่ยนแปลงเชิงบวกเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

สรุปได้ว่า แนวคิดการบริหารสถานศึกษาครอบคลุมทั้งการวางแผน การจัดการ ทรัพยากรมนุษย์และทรัพยากรอื่น ๆ การบริหารเชิงจริยธรรม การสร้างความร่วมมือ และการบริหารการเปลี่ยนแปลงอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อพัฒนาการศึกษาให้สอดคล้องกับบริบททางสังคมและตอบสนองความต้องการของผู้เรียนในยุคปัจจุบัน

การบริหารสถานศึกษาตามทฤษฎีการบริหารเชิงจริยธรรม (Ethical Leadership)

การบริหารเชิงจริยธรรม (Ethical Leadership) หมายถึง การบริหารที่ผู้นำแสดงพฤติกรรมที่มีคุณธรรม มีความรับผิดชอบ ยึดมั่นในหลักความถูกต้องและความยุติธรรม และส่งเสริมค่านิยมที่ดีภายในองค์กร (Brown & Treviño, 2006) สำหรับสถานศึกษา ซึ่ง

เป็นองค์กรที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาบุคลากรและเยาวชน ผู้นำต้องเป็นตัวอย่างของการประพฤติปฏิบัติที่ถูกต้อง และสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้และการพัฒนาคุณธรรมของครูและนักเรียน

ลักษณะสำคัญของการบริหารเชิงจริยธรรมในสถานศึกษา 1. การเป็นแบบอย่างที่ดี (Role Modeling) ผู้นำต้องแสดงให้เห็นถึงความซื่อสัตย์ สุจริต และมีคุณธรรม เพื่อสร้างความไว้วางใจและความเคารพจากครู นักเรียน และบุคลากรในสถานศึกษา (Ciulla, 2004) 2. การตัดสินใจอย่างมีคุณธรรม (Moral Decision-Making) การตัดสินใจทุกเรื่องต้องคำนึงถึงผลกระทบต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอย่างรอบด้าน และยึดหลักความยุติธรรม ความเป็นธรรม และความรับผิดชอบต่อสังคม (Brown & Mitchell, 2010) 3. การส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรที่ดี (Promoting Ethical Climate) ผู้นำควรส่งเสริมการสื่อสารที่เปิดกว้าง สนับสนุนความซื่อสัตย์ และสร้างบรรยากาศที่ทุกคนรู้สึกปลอดภัยในการแสดงความคิดเห็นและรายงานปัญหา (Resick, Hanges, Dickson, & Mitchelson, 2006) 4. การสร้างความรับผิดชอบร่วมกัน (Shared Accountability) ผู้นำจะส่งเสริมให้ครูและบุคลากรมีความรับผิดชอบต่อตนเองและองค์กรในการรักษามาตรฐานคุณธรรมและจริยธรรม (Ehrich, 2008) 5. การพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมของบุคลากรและนักเรียน (Moral Development) ผู้นำควรมีบทบาทในการส่งเสริมกิจกรรมและนโยบายที่ช่วยเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรมในสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง (Shapiro & Stefkovich, 2016)

สรุปได้ว่า ความสำคัญของการบริหารเชิงจริยธรรมในสถานศึกษา ช่วยลดปัญหาการทุจริตและพฤติกรรมไม่เหมาะสมในสถานศึกษา สร้างความเชื่อมั่นและความภาคภูมิใจของครู นักเรียน และชุมชน ส่งเสริมการพัฒนาผู้เรียนทั้งในด้านวิชาการและคุณธรรม ทำให้สถานศึกษาเป็นองค์กรที่ยั่งยืนและได้รับการยอมรับในสังคม

ความสัมพันธ์ระหว่างหลักอริยทรัพย์ 7 กับการบริหารสมัยใหม่

หลักอริยทรัพย์ 7 ในพระพุทธศาสนา ประกอบด้วย ศรัทธา, ศีล, ทิธี, โอตตปปะ, สุตะ, จาคะ, และปัญญา เป็นหลักธรรมที่เน้นเรื่องคุณธรรม จริยธรรม และความรับผิดชอบต่อตนเองและผู้อื่น (พระพรหมคุณาภรณ์, 2555) ซึ่งมีความสอดคล้องและเสริมสร้าง

แนวคิดการบริหารสมัยใหม่ที่เน้นการบริหารอย่างมีจริยธรรม มีความโปร่งใส และมุ่งเน้นการพัฒนาอย่างยั่งยืน ซึ่งมีความสอดคล้องระหว่างหลักจริยทรัพย์ 7 กับการบริหารสมัยใหม่

1. ศรัทธา (Faith/Trust) กับการสร้างความไว้วางใจในองค์กร การบริหารสมัยใหม่ให้ความสำคัญกับการสร้างความไว้วางใจระหว่างผู้นำและบุคลากร ซึ่งสอดคล้องกับหลักศรัทธาที่หมายถึงความเชื่อมั่นและไว้วางใจ (Covey, 2006) เมื่อองค์กรมีความไว้วางใจ บุคลากรจะมีความร่วมมือและมีแรงจูงใจในการทำงานมากขึ้น

2. ศีล (Morality) กับการบริหารเชิงจริยธรรม หลักศีลเน้นการประพฤติปฏิบัติที่ถูกต้อ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการบริหารเชิงจริยธรรมที่ผู้นำต้องดำเนินการด้วยคุณธรรม โปร่งใส และรับผิดชอบ (Brown & Treviño, 2006) ช่วยสร้างบรรยากาศองค์กรที่น่าเชื่อถือ

3. หิริ และ โอตตัปปะ (Sense of Shame and Fear of Wrongdoing) กับการควบคุมตนเองและการป้องกันความผิดพลาด สถานศึกษาที่บริหารด้วยหลักนี้จะมีการควบคุมตนเองที่เข้มแข็ง ลดปัญหาการทุจริตและการกระทำผิด (Trevino & Nelson, 2016)

4. สุตะ (Listening and Learning) กับการบริหารแบบมีส่วนร่วมและการพัฒนาองค์ความรู้ การบริหารสมัยใหม่เน้นการฟังเสียงจากทุกฝ่าย และส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Senge, 2006) ซึ่งสอดคล้องกับหลักสุตะที่ส่งเสริมการรับฟังและเรียนรู้

5. จาคะ (Generosity) กับการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เอื้อเฟื้อและสนับสนุนซึ่งกันและกัน การบริหารที่เน้นความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และการแบ่งปันทรัพยากรช่วยสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในองค์กร (Kouzes & Posner, 2012)

6. ปัญญา (Wisdom) กับการตัดสินใจเชิงกลยุทธ์และการแก้ปัญหาอย่างมีเหตุผล การบริหารสมัยใหม่เน้นการใช้ข้อมูลและความรู้ในการวางแผนและตัดสินใจอย่างรอบคอบ ซึ่งสอดคล้องกับหลักปัญญาที่เน้นการใช้ปัญญาและความรู้ในการดำเนินชีวิตและงาน

สรุปได้ว่า หลักจริยทรัพย์ 7 มีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนและเสริมสร้างแนวคิดการบริหารสมัยใหม่โดยเฉพาะด้านจริยธรรม ความโปร่งใส การสร้างความไว้วางใจ

และการพัฒนาคนและองค์กรอย่างยั่งยืน การนำหลักธรรมเหล่านี้มาช่วยสร้างสภาพแวดล้อมองค์กรที่มั่นคง มีประสิทธิภาพ และพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงในยุคปัจจุบัน

วิเคราะห์การบริหารสถานศึกษาตามหลักอริยทรัพย์ 7

การบริหารสถานศึกษาตามหลักอริยทรัพย์ 7 ด้านการบริหารงานบุคคล

การบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาที่อิงหลักอริยทรัพย์ 7 คือการนำหลักธรรมในพระพุทธศาสนา 7 ประการ ได้แก่ ศรัทธา ศีล หิริ โอตตัปปะ สุตะ จาคะ และปัญญา มาใช้ในการบริหารและพัฒนาบุคลากรในองค์กรอย่างมีคุณธรรมและยั่งยืน ประกอบด้วย

1. ศรัทธา คือ การสร้างความเชื่อมั่นและศรัทธาต่อภารกิจและเป้าหมายของสถานศึกษารวมถึงเชื่อมั่นในศักยภาพของบุคลากร เพื่อให้เกิดความมุ่งมั่นในการทำงานร่วมกัน
2. ศีล เน้นการปฏิบัติตามหลักจริยธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต มีวินัย และเคารพกฎระเบียบขององค์กร
3. หิริ เป็นการมีความละอายต่อการกระทำที่ผิด เพื่อป้องกันไม่ให้บุคลากรประพฤติตนในทางที่ไม่เหมาะสม
4. โอตตัปปะ คือความกลัวต่อบาปหรือความผิด ช่วยเสริมสร้างการมีสติและความรอบคอบในการปฏิบัติหน้าที่
5. สุตะ หมายถึงการเปิดใจรับฟังความคิดเห็นและข้อมูลอย่างรอบด้าน ส่งเสริมการสื่อสารที่ดีภายในองค์กร
6. จาคะ คือ การเสียสละและให้โดยไม่หวังสิ่งตอบแทน สร้างวัฒนธรรมการช่วยเหลือเกื้อกูลกันในการทำงาน
7. ปัญญา คือการใช้ความรู้ ความเข้าใจ และการวิเคราะห์ที่รอบคอบในการบริหารงานบุคคล เช่น การวางแผนพัฒนาบุคลากร การแก้ไขปัญหา และการตัดสินใจที่เหมาะสม

สรุปได้ว่า การบริหารงานบุคคลตามหลักอริยทรัพย์ 7 จะช่วยสร้างสภาพแวดล้อมการทำงานที่ดี มีความไว้วางใจ มีวินัย และส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคลากรในสถานศึกษาอย่างยั่งยืนและมีคุณธรรม ซึ่งส่งผลดีต่อความสำเร็จและความเจริญก้าวหน้าของสถานศึกษาทั้งในด้านการเรียนการสอนและการบริหารจัดการโดยรวม

การบริหารสถานศึกษาตามหลักอริยทรัพย์ 7 ด้านการบริหารงบประมาณ

การบริหารงบประมาณในสถานศึกษาที่ยึดหลักอริยทรัพย์ 7 คือการจัดการใช้ทรัพยากรทางการเงินอย่างมีคุณธรรม โปร่งใส และรับผิดชอบ โดยนำหลักธรรมทั้ง 7 มาเป็นแนวทาง ดังนี้

1. ศรัทธา คือการมีความเชื่อมั่นและความมุ่งมั่นในการใช้จ่าย

งบประมาณเพื่อประโยชน์สูงสุดของสถานศึกษาและผู้เรียน โดยยึดเป้าหมายและความจำเป็นขององค์กรเป็นหลัก 2. ศีล คือ การบริหารงบประมาณด้วยความซื่อสัตย์และถูกต้องตามหลักเกณฑ์ ไม่ทุจริตหรือบิดเบือนข้อมูลทางการเงิน 3. หิริ คือการมีความละเอียดต่อการใช้จ่ายที่ไม่เหมาะสม หลีกเลี่ยงการใช้งบประมาณในทางที่ผิดหรือฟุ่มเฟือย 4. โอตตปปะ เป็นการมีความกลัวหรือกังวลต่อผลเสียที่จะเกิดขึ้นหากบริหารงบประมาณผิดพลาด เช่น การตรวจสอบจากหน่วยงานภายนอก หรือผลกระทบต่อชื่อเสียงของสถานศึกษา 5. สุตะ หมายถึงการเปิดรับฟังความคิดเห็นจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เช่น ครู ผู้บริหาร และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อให้การวางแผนงบประมาณครอบคลุมและตอบสนองความต้องการอย่างแท้จริง 6. จาคะ คือการใช้ทรัพยากรอย่างเอื้อเฟื้อและแบ่งปันกันภายในองค์กร เช่น การจัดสรรงบประมาณสนับสนุนกิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาผู้เรียน 7. ปัญญา คือการใช้ความรู้และความรอบคอบในการวางแผนและควบคุมงบประมาณอย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การวิเคราะห์ความจำเป็น การประเมินผล และการตรวจสอบการใช้จ่ายอย่างต่อเนื่อง

สรุปได้ว่า การบริหารงบประมาณตามหลักอริยทรัพย์ 7 ช่วยให้การใช้งบประมาณในสถานศึกษามีความโปร่งใส มีความรับผิดชอบ และส่งเสริมการพัฒนาองค์กรอย่างยั่งยืน อีกทั้งยังสร้างความเชื่อมั่นแก่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งภายในและภายนอกองค์กรด้วย

การบริหารสถานศึกษาตามหลักอริยทรัพย์ 7 ด้านการบริหารวิชาการ

การบริหารวิชาการในสถานศึกษาตามหลักอริยทรัพย์ 7 คือนำหลักธรรมในพระพุทธศาสนา 7 ประการ มาใช้เป็นแนวทางในการวางแผนและดำเนินกิจกรรมทางวิชาการอย่างมีคุณธรรม มีประสิทธิภาพ และเน้นการพัฒนาองค์ความรู้และศักยภาพของนักเรียน ครู และบุคลากร ประกอบด้วย 1. ศรัทธา คือการมีความเชื่อมั่นในคุณค่าของการศึกษาและศักยภาพของนักเรียนและบุคลากร ซึ่งช่วยส่งเสริมความมุ่งมั่นในการพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอน 2. ศีล คือการยึดมั่นในจริยธรรมทางวิชาการ เช่น การเคารพความเป็นธรรมในการประเมินผล ไม่ลอกเลียนแบบผลงาน และรักษาความซื่อสัตย์ในงานวิจัยและการเรียนการสอน 3. หิริ คือการมีความละเอียดต่อการกระทำที่ผิดจรรยาบรรณ เช่น การทุจริตทางการศึกษา หรือการบิดเบือนข้อมูลวิชาการ 4. โอตตปปะ

เป็นการตื่นตัวและระมัดระวังในการดำเนินกิจกรรมวิชาการ เพื่อไม่ให้เกิดข้อผิดพลาดหรือความเสียหายทางวิชาการ เช่น การตรวจสอบคุณภาพและมาตรฐานการเรียนการสอนอย่างสม่ำเสมอ 5. สุตะ คือการเปิดรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากครู นักเรียน และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรและวิธีการสอนให้เหมาะสมกับความต้องการและบริบทของสถานศึกษา 6. จาคะ คือการแบ่งปันความรู้และทรัพยากรทางวิชาการระหว่างครูและนักเรียน รวมถึงการสนับสนุนกิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้และการวิจัยในองค์กร 7. ปัญญา คือการใช้ความรู้ ความสามารถ และการวิเคราะห์ที่ถูกต้องในการวางแผนและตัดสินใจเกี่ยวกับการบริหารวิชาการ เช่น การวางแผนพัฒนาหลักสูตร การประเมินผลการเรียนการสอน และการจัดการความรู้ในองค์กร

สรุปได้ว่า การบริหารวิชาการตามหลักอริยทรัพย์ 7 จะช่วยส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนที่มีความโปร่งใส ยุติธรรม และมุ่งเน้นการพัฒนาความรู้ควบคู่กับคุณธรรม ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนานักเรียนและบุคลากรให้เติบโตอย่างยั่งยืน

การบริหารสถานศึกษาตามหลักอริยทรัพย์ 7 ด้านการสร้างวัฒนธรรมองค์กร

การสร้างวัฒนธรรมองค์กรในสถานศึกษาที่ยึดหลักอริยทรัพย์ 7 คือการปลูกฝังและส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมให้เป็นส่วนหนึ่งของค่านิยมและพฤติกรรมร่วมของบุคลากรทุกระดับในองค์กร โดยใช้หลักธรรมในพระพุทธศาสนา 7 ประการเป็นแนวทาง ดังนี้ 1. ศรัทธา คือการสร้างเชื่อมั่นในเป้าหมายและค่านิยมขององค์กรร่วมกัน เพื่อให้ทุกคนมีแรงจูงใจและความมุ่งมั่นในการทำงานร่วมกัน 2. ศีล คือการส่งเสริมการประพฤติปฏิบัติที่ถูกต้องตามหลักคุณธรรมและจริยธรรม เช่น ความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบ และการเคารพกฎระเบียบภายในองค์กร 3. หิริ คือการปลูกฝังความละอายใจต่อการกระทำที่ไม่เหมาะสมหรือผิดจริยธรรม เพื่อป้องกันพฤติกรรมที่ส่งผลเสียต่อองค์กร 4. โอตตัปปะ คือ การตื่นตัวและระมัดระวังในเรื่องของความถูกต้องและความเหมาะสมในพฤติกรรมและการตัดสินใจของบุคลากร 5. สุตะ คือการเปิดรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากทุกฝ่าย เพื่อให้เกิดการสื่อสารที่ดีและการมีส่วนร่วมในองค์กร 6. จาคะ คือการส่งเสริมวัฒนธรรมการเสียสละและช่วยเหลือเกื้อกูลกันภายในองค์กร เพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีและความสามัคคี 7. ปัญญา คือการใช้ความรู้ ความเข้าใจ และการตัดสินใจอย่างรอบคอบในการพัฒนาและรักษาวัฒนธรรมองค์กรให้ยั่งยืนและสอดคล้องกับเป้าหมายของสถานศึกษา

สรุปได้ว่า การบริหารสถานศึกษาตามหลักอริยทรัพย์ 7 ด้านการสร้างวัฒนธรรมองค์กรจึงช่วยเสริมสร้างบรรยากาศการทำงานที่ดี มีความมั่นคง และเอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง โดยทุกคนในองค์กรจะร่วมกันรับผิดชอบและส่งเสริมค่านิยมที่ดีอย่างแท้จริง

สรุป

บทความเรื่อง การบริหารสถานศึกษาตามหลักอริยทรัพย์ 7 นำเสนอแนวทางการบริหารสถานศึกษาที่อิงหลักธรรมในพระพุทธศาสนา ได้แก่ ศรัทธา ศีล ทิริ โอตตปปะ สุตะ จาคะ และปัญญา ซึ่งเป็นหลักธรรมที่เน้นการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และความรับผิดชอบต่อบุคลากรในองค์กรอย่างรอบด้าน

การบริหารสถานศึกษาตามหลักอริยทรัพย์ 7 ครอบคลุมด้านการบริหารงานบุคคล การบริหารงบประมาณ การบริหารวิชาการ และการสร้างวัฒนธรรมองค์กร โดยหลักธรรมทั้งเจ็ดช่วยส่งเสริมให้การบริหารงานเป็นไปอย่างโปร่งใส มีความซื่อสัตย์ รับผิดชอบต่อและเน้นการพัฒนาทั้งบุคลากรและองค์กรอย่างยั่งยืน ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่าการนำหลักอริยทรัพย์มาช่วยเสริมสร้างความร่วมมือ ความไว้วางใจ และจิตสำนึกด้านคุณธรรมในองค์กรได้อย่างแท้จริง ส่งผลให้องค์กรสามารถพัฒนาคุณภาพการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพและมั่นคงในระยะยาว

บทความนี้จึงเสนอแนวทางที่สำคัญในการนำหลักธรรมของพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในการบริหารสถานศึกษา เพื่อสร้างองค์กรที่เข้มแข็ง มีคุณธรรม และสามารถรองรับการเปลี่ยนแปลงในยุคสมัยใหม่ได้อย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

ธงชัย สุวรรณศรี. (2562). การบริหารเชิงพุทธเพื่อการพัฒนาคุณธรรมในองค์กร.

วารสารพัฒนบริหารศาสตร์, 59(1), 45-60.

พระไพศาล วิสาโล. (2562). อริยทรัพย์: ทรัพย์แท้ที่ไม่สูญหาย. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ:

มูลนิธิเสฐียรโกเศศ-นาคะประทีป.

- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2555). *อริยทรัพย์ 7*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิศึกษาและเผยแพร่พระพุทธศาสนา.
- พุทธทาสภิกขุ. (2551). *ธรรมะกับการบริหาร*. กรุงเทพฯ: ธรรมสภา.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วรภัทร์ ภูเจริญ. (2557). *การบริหารแบบองค์รวมด้วยพุทธปัญญา*. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ด.
- วสิน อินทสระ. (2546). *หลักพุทธธรรมเพื่อชีวิต*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เลี้ยงช้าง.
- ศิริพร พุทธรักษา. (2565). ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมในองค์กรการศึกษา. *วารสารบริหารการศึกษา*, 12(3), 45–60.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2564). *รายงานสถานการณ์การศึกษาไทย*. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- สุชาติ อุปัทมย์. (2560). จริยธรรมกับการบริหารภาครัฐ. *วารสารการบริหารและการพัฒนา*, 16(2), 12-25.
- Bhikkhu Bodhi. (2005). *In the Buddha's words: An anthology of discourses from the Pāli Canon*. Boston, MA: Wisdom Publications.
- Brown, M. E., & Mitchell, M. S. (2010). "Ethical and unethical leadership: Exploring new avenues for future research". *Business Ethics Quarterly*, 20(4), 583–616. <https://doi.org/10.5840/beq201020439>
- Brown, M. E., & Treviño, L. K. (2006). "Ethical leadership: A review and future directions". *The Leadership Quarterly*, 17(6), 595–616.
- Brown, M. E., Treviño, L. K., & Harrison, D. A. (2005). "Ethical leadership: A social learning perspective for construct development and testing". *Organizational Behavior and Human Decision Processes*, 97(2), 117–134.
- Bryson, J. M. (2011). *Strategic planning for public and nonprofit organizations*. (4th ed.). San Francisco, CA: Jossey-Bass.

- Ciulla, J. B. (2004). *Ethics, the heart of leadership*. (2nd ed.). Westport, CT: Praeger.
- Covey, S. R. (2004). *The 7 habits of highly effective people: Powerful lessons in personal change*. New York, NY: Free Press.
- _____. (2006). *The Speed of Trust: The One Thing That Changes Everything*. New York, NY: Free Press.
- Ehrich, L. C. (2008). "Ethical leadership: An overview and a synthesis of the research". *Educational Management Administration & Leadership*, 36(2), 193–214.
- Fullan, M. (2007). *The new meaning of educational change*. (4th ed.). New York, NY: Teachers College Press.
- _____. (2014). *The principal: Three keys to maximizing impact*. San Francisco, CA: Jossey-Bass.
- Goleman, D. (2006). *Emotional intelligence: Why it can matter more than IQ*. New York, NY: Bantam.
- Greenleaf, R. K. (2002). *Servant leadership: A journey into the nature of legitimate power and greatness*. Mahwah, NJ: Paulist Press.
- Hoy, W. K., & Miskel, C. G. (2012). *Educational administration: Theory, research, and practice*. (9th ed.). New York, NY: McGraw-Hill.
- Kouzes, J. M., & Posner, B. Z. (2012). *The leadership challenge: How to make extraordinary things happen in organizations*. (5th ed.). San Francisco, CA: Jossey-Bass.
- Office of the Public Sector Development Commission. (2563). *หลักธรรมาภิบาลในการบริหารราชการ*. กรุงเทพฯ: สำนักงาน ก.พ.ร.
- Resick, C. J., Hanges, P. J., Dickson, M. W., & Mitchelson, J. K. (2006). "A cross-cultural examination of the endorsement of ethical leadership". *Journal of Business Ethics*, 63(4), 345–359.

Robinson, V. M. J. (2008). *Student-centered leadership*. San Francisco, CA: Jossey-Bass.

Senge, P. M. (2006). *The fifth discipline: The art & practice of the learning organization*. New York, NY: Doubleday.

_____. (2012). *Presence: Human purpose and the field of the future*. New York, NY: Crown Publishing Group.

Shapiro, J. P., & Stefkovich, J. A. (2016). *Ethical leadership and decision making in education*. (4th ed.). New York, NY: Routledge.

Stringer, E. T. (2007). *Action research*. (3rd ed.). Thousand Oaks, CA: Sage Publications.

Treviño, L. K., & Nelson, K. A. (2016). *Managing business ethics: Straight talk about how to do it right*. (6th ed.). Hoboken, NJ: Wiley.

UNESCO. (2020). *Global education monitoring report 2020: Inclusion and education – All means all*. Paris, France: UNESCO Publishing.